

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III.ÚS 376/03 ze dne 14. 1. 2004; U 1/32 SbNU 451

O dokazování v trestním řízení

**Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu**

ze dne 14. ledna 2004 sp. zn. III. ÚS 376/03 ve věci ústavní stížnosti R. K. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě z 25. 4. 2003 sp. zn. 5 To 410/2002 a rozsudku Okresního soudu v Karviné, pobočky v Havířově, z 10. 10. 2001 sp. zn. 102 T 154/2001, jimiž byl stěžovatel uznán vinným ze spáchání trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a odsouzen k trestu odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen.

Návrh se odmítá.

Odůvodnění

Včas podanou ústavní stížností, splňující i ostatní formální předpoklady a podmínky stanovené zákonem, stěžovatel napadl v záhlaví uvedená rozhodnutí obecných soudů, neboť se jimi cítí být dotčen ve svém ústavně zaručeném základním právu na spravedlivý proces zakotveném v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Z obsahu spisu Okresního soudu v Karviné sp. zn. 102 T 154/2001, jež si vyžádal, Ústavní soud zjistil, že stran merita věci byl stěžovatel po provedeném trestním řízení rozsudkem tamního soudu ze dne 10. 10. 2001 č. j. 102 T 154/2001-234 ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 4. 2003 č. j. 5 To 410/2002-310 pro ve výroku blíže popsany skutek uznán vinným ze spáchání trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 odst. 1 trestního zákona a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců, přičemž mu byl výkon tohoto trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců. Za základ skutkového zjištění pro výrok o vině byly vzaty zejména provedené výslechy stěžovatele, svědků a dále listinné důkazy, zejména potom přehledy výpisů poskytnutých finančními ústavy, resp. znalecký posudek znalkyně v oboru ekonomika, odvětví účetní evidence.

Stěžovatel - stručně shrnuto - má za to, že Okresní soud v Karviné i Krajský soud v Ostravě porušily jeho shora označené základní právo, postupovaly v rozporu se směrnicemi plynoucími z čl. 4 a čl. 90 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava"), a tedy v konečném důsledku rovněž i s čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, neboť v jeho trestní věci nehodnotily objektivně jím předložené důkazy, a stejně tak provedly jejich nepřípadnou selekci, pročež následně dle jeho názoru nemohly dospět ke zjištění skutkového stavu v rozsahu požadovaném ustanovením § 2 odst. 5 trestního řádu.

Ústavní soud prostudoval připojený spisový materiál, vzal v úvahu výhrady stěžovatelem předložené a po jejich posouzení dospěl k závěru, že podaná stížnost vykazuje z pohledu ústavních kautel znaky zjevné neopodstatněnosti. Za této situace považuje za nutné připomenout, že není součástí soustavy obecných soudů a není zpravidla oprávněn zasahovat do rozhodování těchto soudů. Tato maxima je prolomena pouze tehdy, pokud by obecné soudy na úkor stěžovatele vybočily z mezí daných rámcem ústavně zaručených základních lidských práv (čl. 83 Ústavy).

Je třeba zdůraznit, že stěžovatel ve své ústavní stížnosti opakuje námitky uplatněné před obecnými soudy, s nimiž se tyto soudy řádně vypořádaly (§ 125 odst. 1, § 134 odst. 2 trestního řádu), a tím staví Ústavní soud do role další odvolací instance, která mu nepřísluší. Ve své podstatě jsou jeho výhrady pouhou polemikou se skutkovými závěry obecných soudů a směřují proti ve věci provedenému důkaznímu řízení.

Z pohledu ústavněprávního nutno stanovit podmínky, za jejichž splnění má nesprávná realizace důkazního řízení za následek porušení základních práv a svobod ve smyslu dotčení postulátů spravedlivého procesu.

V řízení o ústavních stížnostech lze jako první skupinu případů vyčlenit situace, kdy důkaz, resp. informace v něm obsažená není získána co do jednotlivých dílčích komponentů (fází) procesu dokazování procesně přípustným způsobem, a tudíž musí být soudem a limine vyloučen z předmětu úvah směřujících ke zjištění skutkového základu věci [např. sp. zn. IV. ÚS 135/99, sp. zn. I. ÚS 129/2000, sp. zn. III. ÚS 190/01, sp. zn. II. ÚS 291/2000 - Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen "Sběrka rozhodnutí"), svazek 14, náleží č. 74; svazek 19, náleží č. 134; svazek 24, náleží č. 167; svazek 26, náleží č. 69 - a další].

Další skupinu tvoří případy tzv. opomenutých důkazů. Jde jednak o procesní situace, v nichž bylo účastníky řízení navrženo provedení konkrétního důkazu, přičemž návrh na toto provedení byl soudem bez adekvátního odůvodnění zamítnut (eventuálně zcela opomenut), což znamená, že ve vlastních rozhodovacích důvodech o něm ve vztahu k jeho zamítnutí nebyla zmínka buď žádná či toliko okrajová a obecná, neodpovídající povaze a závažnosti věci, nebo dále o situace, kdy v řízení provedené důkazy nebyly v odůvodnění meritorního rozhodnutí (ať již negativně či pozitivně) zohledněny při ustálení jejího skutkového základu, tj., soud je neučinil předmětem svých úvah a hodnocení, ačkoliv byly řádně provedeny (např. sp. zn. III. ÚS 150/93, sp. zn. III. ÚS 61/94, sp. zn. IV. ÚS 185/96, sp. zn. II. ÚS 213/2000, sp. zn. I. ÚS 549/2000 - Sběrka rozhodnutí, svazek 2, náleží č. 49; svazek 3, náleží č. 10; svazek 6, náleží č. 131; svazek 25, náleží č. 19; svazek 22, náleží č. 63 - a další).

Konečně třetí základní skupinou případů vad důkazního řízení jsou v řízení o ústavních stížnostech případy, kdy z odůvodnění rozhodnutí nevyplývá vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé, resp. případy, kdy v soudním rozhodování jsou učiněna skutková zjištění v extrémním nesouladu s vykonanými důkazy (např. náleží ve věci sp. zn. III. ÚS 84/94, sp. zn. III. ÚS 166/95 - Sběrka rozhodnutí, svazek 3, náleží č. 34; svazek 4, náleží č. 79 - a další).

V řízení o ústavních stížnostech lze tedy co do ústavněprávní relevance pochybení v procesu dokazování, resp. při zjišťování skutkového stavu vyčlenit případy důkazů získaných, a tudíž posléze použitých v rozporu s procesními předpisy, případy důkazů opomenutých a konečně případy svévolného hodnocení provedených důkazů.

Ústavněprávní pochybení takto naznačená v postupu obecných soudů ve věci stěžovatele Ústavní soud neshledal. Pokud potom stěžovatel v souvislosti se svou argumentací poukazyval rovněž na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2000 sp. zn. 3 Tz 155/2000, napadená rozhodnutí ze základního rámce tezí v něm vyložených nevybočují.

Pro důvody shora řečené byla ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněná podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků odmítnuta.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III.ÚS 359/05 ze dne 23. 9. 2005; U 22/38 SbNU 579

Předpoklady ingerence Ústavního soudu do činnosti obecných soudů v oblasti důkazního řízení

**Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu**

- III. senátu složeného z předsedy senátu Jiřího Muchy a soudců Pavla Holländera a Jana Musila - ze dne 23. září 2005 sp. zn. III. ÚS 359/05 ve věci ústavní stížnosti Z. S. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. dubna 2005 č. j. 2 To 14/2005-579 a rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 4. listopadu 2004 č. j. 6 T 119/2004-516, jimiž byl stěžovatel uznán vinným trestným činem loupeže.

Návrh se odmítá.

Odůvodnění

I.

Formálně bezvadným návrhem na zahájení řízení o ústavní stížnosti, podaným k doručení Ústavnímu soudu dne 10. července 2005, stěžovatel napadl v záhlaví uvedená rozhodnutí obecných soudů s tvrzením, že se jimi cítí být dotčen ve svých ústavně zaručených základních právech plynoucích z čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod.

Těmito rozhodnutími byl pro blíže popsané jednání uznán vinným ze spáchání trestného činu loupeže dle § 234 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona, a to ve spolupachatelství ve smyslu § 9 odst. 2 trestního zákona, pročež byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání pěti roků a šesti měsíců se zařazením do věznic s ostrahou. Poškozený byl se svým nárokem na náhradu škody odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

Stěžovatel má za to, že v jeho trestní věci byl "špatně" zjištěn skutkový stav. Domnívá se, že některé navržené důkazy nebyly v rozporu s principem rovnosti provedeny, důkazy provedené byly nesprávně hodnoceny a některé trpěly vadami, přičemž v konečném důsledku nebyla dle jeho názoru respektována zásada in dubio pro reo. Ve svých stížnostních bodech stěžovatel konkrétně namítal procesní vady rekognice in natura provedené dne 10. října 2000 se svědkem R. B., nesprávné hodnocení svědeckých výpovědí tohoto svědka, jakož i poškozeného D. S. a svědkyně I. T., neprovedení navrženého důkazu výsledkem J. T., údajné věcné vady znaleckého posudku z oboru ekonomika, ceny a odhady motorových vozidel, dále odborného vyjádření ze dne 22. února 2002 stran "řetězu", který měl být stržen z krku poškozeného, vady vyšetřovacího pokusu provedeného dne 11. března 2002, a konečně z pohledu procesní čistoty řízení i to, že při jeho posledním slově mu byly ze strany soudu kladeny otázky a následně vytýkáno v rámci odůvodnění rozhodnutí, že po celou dobu řízení nevypovídal. Na okraj stěžovatel rovněž poukázal na průtahy v řízení, které, jak uvedl, jím nebyly způsobeny. Ze všech těchto důvodů se domáhal, aby Ústavní soud napadená rozhodnutí nálezem zrušil.

II.

K posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti si Ústavní soud vyžádal spis vedený u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 6 T 119/2004. Porušení procesních práv v rovině práva jednoduchého, nalézající odraz v relevantním zásahu do ústavních práv, přitom neshledal.

Ústavní soud není vrcholem soustavy obecných soudů (čl. 81 a čl. 91 Ústavy České republiky), tudíž ani řádnou další odvolací instancí, a proto není v zásadě oprávněn zasahovat bez dalšího do rozhodování těchto soudů. Tato maxima je prolomena pouze tehdy, pokud by obecné soudy na úkor stěžovatele vykročily z mezí daných rámcem ústavně zaručených základních lidských práv [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky]. V intencích takto limitovaného přezkumu byla posouzena i nyní projednávaná ústavní stížnost.

Z pohledu ústavněprávního lze vymezit zobecňující podmínky, za jejichž splnění má nesprávná realizace důkazního řízení za následek porušení základních práv a svobod ve smyslu dotčení postulátů spravedlivého procesu.

V řízení o ústavních stížnostech lze jako první vyčlenit případy tzv. opomenutých důkazů. Jde jednak dílem o procesní situace, v nichž bylo účastníky řízení navrženo provedení konkrétního důkazu, přičemž návrh na toto provedení byl soudem bez věcně adekvátního odůvodnění zamítnut, eventuálně zcela opomenut, což znamená, že ve vlastních rozhodovacích důvodech o něm ve vztahu k jeho zamítnutí nebyla zmínka buď žádná či toliko okrajová a obecná, neodpovídající povaze a závažnosti věci. Dílem se dále potom jedná o situace, kdy v řízení

provedené důkazy nebyly v odůvodnění meritorního rozhodnutí, ať již negativně či pozitivně, zohledněny při ustálení jeho skutkového základu, tj. soud je neučinil předmětem svých úvah a hodnocení, ačkoliv byly řádně provedeny [sp. zn. III. ÚS 150/93, sp. zn. III. ÚS 61/94, sp. zn. III. ÚS 51/96, sp. zn. IV. ÚS 185/96, sp. zn. II. ÚS 213/2000, sp. zn. I. ÚS 549/2000, sp. zn. IV. ÚS 582/01, sp. zn. II. ÚS 182/02, sp. zn. I. ÚS 413/02, sp. zn. IV. ÚS 219/03 - Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen "Sběrka rozhodnutí"), svazek 2, nález č. 49; svazek 3, nález č. 10; svazek 8, nález č. 57; svazek 6, nález č. 131; svazek 25, nález č. 19; svazek 22, nález č. 63; svazek 26, nález č. 52; svazek 31, nález č. 130; svazek 29, nález č. 4; svazek 32, nález č. 25 - a další]].

Jak se z dosavadní judikatury podává, stran prvně uvedené kategorie opomenutých důkazů, resp. a contrario ohledně nevyhovění důkaznímu návrhu podloženého racionálními argumenty má Ústavní soud za to, že neakceptování důkazního návrhu obviněného lze co do věcného obsahu odůvodnění založit toliko třemi důvody: Prvním je argument, dle něhož tvrzená skutečnost, k jejímuž ověření nebo vyvrácení je navrhován důkaz, nemá relevantní souvislost s předmětem řízení. Dalším je argument, dle kterého důkaz není s to ani ověřit ani vyvrátit tvrzenou skutečnost, čili ve vazbě na toto tvrzení nedisponuje vypovídací potencií. Konečně třetím je pak nadbytečnost důkazu, tj. argument, dle něhož určité tvrzení, k jehož ověření nebo vyvrácení je důkaz navrhován, bylo již v dosavadním řízení bez důvodných pochybností (s praktickou jistotou) ověřeno nebo vyvráceno (sp. zn. I. ÚS 733/01, sp. zn. III. ÚS 569/03, sp. zn. IV. ÚS 570/03, sp. zn. II. ÚS 418/03 - Sběrka rozhodnutí, svazek 32, nález č. 26; svazek 33, nález č. 87; svazek 33, nález č. 91; svazek 37, nález č. 125).

Další skupinu případů vadné realizace důkazního řízení tvoří situace, kdy důkaz, resp. informace v něm obsažená, není získán co do jednotlivých dílčích komponentů (fází) procesu dokazování procesně přípustným způsobem, a tudíž musí být soudem a limine vyloučen (v kontrapozici k předchozímu "opomenut") z předmětu úvah směřujících ke zjištění skutkového základu věci (sp. zn. IV. ÚS 135/99, sp. zn. I. ÚS 129/2000, sp. zn. III. ÚS 190/01, sp. zn. II. ÚS 291/2000 - Sběrka rozhodnutí, svazek 14, nález č. 74; svazek 19, nález č. 134; svazek 24, nález č. 167; svazek 26, nález č. 69 - a další).

Konečně třetí základní skupinou případů vad důkazního řízení jsou v řízení o ústavních stížnostech případy, kdy z odůvodnění rozhodnutí nevyplývá vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé, resp. případy, kdy v soudním rozhodování jsou učiněná skutková zjištění v extrémním nesouladu s vykonanými důkazy (sp. zn. III. ÚS 84/94, sp. zn. III. ÚS 166/95, sp. zn. II. ÚS 182/02, sp. zn. II. ÚS 539/02, sp. zn. I. ÚS 585/04 - Sběrka rozhodnutí, svazek 3, nález č. 34; svazek 4, nález č. 79; svazek 31, nález č. 130; svazek 37, nález č. 131; svazek 38, nález č. 143 - a další).

V řízení o ústavních stížnostech lze tedy co do ústavněprávní relevance pochybení v kognitivním procesu dokazování, jakožto procesu zjišťování skutkového stavu, vyčlenit případy důkazů opomenutých, případy důkazů získaných, a tudíž posléze i použitých v rozporu s procesními předpisy, a konečně případy svévolného hodnocení důkazů provedeného bez jakéhokoliv akceptovatelného racionálního logického základu. Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti je tak v daném ohledu povolán korigovat pouze nejextrémnější excesy (sp. zn. III. ÚS 376/03, sp. zn. IV. ÚS 570/03, sp. zn. III. ÚS 177/04, sp. zn. III. ÚS 501/04, sp. zn. II. ÚS 418/03 - Sběrka rozhodnutí, svazek 32, usn. č. 1; svazek 33, nález č. 91; svazek 35, nález č. 172; svazek 36, nález č. 42; svazek 37, nález č. 125).

Vycházejíc z uvedených základních východisek, je nutno dodat, že každý proces je přirozeně třeba i v uvažovaných specifických souvislostech týkajících se zjišťování skutkového stavu pojímat jako celek (in globo). Tudíž je nezbytné zvažovat i míru relevance některého z popsaných pochybení, pokud se týče případného promítnutí jeho důsledku do vyvození konečných závěrů v meritu věci. Řečeno poněkud jiným způsobem, ne vždy musí procesní nedostatek realizace důkazního řízení vést ke kasaci ústavní stížností napadeného rozhodnutí, nedosahuje-li, nahlíženo v kontextu celého procesu, ústavněprávní roviny (obdobně kupř. rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 583/99, sp. zn. IV. ÚS 259/2000, sp. zn. III. ÚS 639/02, sp. zn. III. ÚS 474/04, ve Sběrce rozhodnutí nezveřejněna); tj. zvažováno z pohledu, zda napadené rozhodnutí může v intencích kautel spravedlivého procesu navzdory tomu řádně obstát, nejde-li o případy hraniční či jednoznačně takové, v nichž by, s přihlédnutím k určitému důkazu (bez řádného odůvodnění neprovedenému nebo provedenému, leč v rámci myšlenkových konstrukcí upínajících se ke stabilizaci skutkového děje jakkoliv nezohledněnému) či při odhlédnutí od určitého důkazu (vykazujícího zásadní procesní vady) muselo dojít ze strany Ústavního soudu k již nepřijatelnému "přehodnocení" celé důkazní situace a takto toliko obecným soudům příslušejícímu relevantnímu hodnocení míry důkazní síly určitého

neprovedeného či provedeného důkazu, z povahy věci zejména stěžejního, ve vztahu k vyvození (obecnými soudy) přijatého skutkového základu věci.

V naznačeném rozsahu ústavněprávně relevantní pochybení v rozhodování obecných soudů, jak již bylo zmíněno, nebyla shledána. Jejich rozhodnutí jsou řádně, logickým, racionálně obhajitelným způsobem a v dostatečném rozsahu odůvodněna (zejména i ve vztahu ke stěžovatelem vytýkanému hodnocení svědeckých výpovědí svědků R. B., D. S. a I. T., jakož i ohledně neprovedení důkazu výslechem J. T. a vypořádání se s tvrzenými vadami znaleckého posudku z oboru ekonomika, ceny a odhady motorových vozidel), přičemž závěry, ke kterým dospěly, jsou výrazem nezávislého soudního rozhodování ve smyslu čl. 82 Ústavy České republiky. V tom rámci toliko rekognice in natura provedená 20. října 2000 svědkem R. B. vykazuje i přes tehdejší absenci explicitní právní úpravy vady její důkazní sílu značně snižující (č. l. 434, 435), což ovšem nalézací soud náležitě vzal v úvahu. Vycházel především z toho, že stěžovatel byl (mimo jiné) ztotožněn na základě dne 20. srpna 2001 řádně provedené rekognice poškozeným D. S. (č. l. 163 a násl.), který se rovněž v průběhu svých svědeckých výpovědí vyjadřoval, že jej dobře zná. Nadto již při své výpovědi učiněné dne 13. října 1999 uvedl, že jej zná "po dobu asi jednoho roku, možná o půl roku déle" (č. l. 39).

Naprosto korektním způsobem potom nalézací soud konstatoval nedostatky ohledně vyšetřovacího pokusu učiněného dne 11. března 2002 a odborného vyjádření znalce z oboru ekonomika, odvětví ceny a odhady drahých kovů a kamenů, když k devalvaci těchto důkazů taktéž řádně přihlédl (č. l. 535). Irelevantnost uvedeného odborného vyjádření ve vztahu ke stěžovateli konečně plyne i z toho, že odcizení předmětného řetízku (dalším spolupachatelem) bylo posouzeno jako exces ze společné dohody spolupachatelů, a tudíž hodnoceno v souladu se zásadou in dubio pro reo stran trestní odpovědnosti ve prospěch stěžovatele (č. l. 520, 538, 542).

Nezbývá tak než shrnout, že obecné soudy obou stupňů, se zřetelem k tomu, že nemusejí zcela podrobně reagovat na každý argument obžalovaného, se s námitkami stěžovatele řádně vypořádaly, přičemž nebylo možno přisvědčit ani jeho výtce [vycházejíc z toho, že dle spisového materiálu nevyužil oprávnění plynoucí z § 180 odst. 4 ve spojení s § 55 odst. 1 písm. f) trestního řádu, když opak v ústavní stížnosti ani netvrdí], že mu byly kladeny při jeho posledním slově otázky (č. l. 458 a násl., resp. č. l. 475). Pokud mimo jiné v rámci rozhodovacích důvodů konstatovaly, že nevypovídal, tak toliko při vyjádření svých úvah o tom, z jakých důkazů vycházely při činnosti skutkových závěrů, a to při plném respektování jeho práva nevypovídat (č. l. 534). Řádně přihlédly rovněž ke stěžovatelem nezaviněným průtahům v přípravném řízení, a to při stanovení výměry trestu odnětí svobody výrazněji v dolní polovině trestní sazby [č. l. 541, 542 spisu obecného soudu, srov. i náleze ve věci sp. zn. I. ÚS 554/04 (Sbírka rozhodnutí, svazek 36, náleze č. 67)].

Vzhledem k řečenému byla ústavní stížnost posouzena jako zjevně neopodstatněná a mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků rozhodnuto, jak ve výroku usnesení obsaženo [§ 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů].

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV.ÚS 1291/12 ze dne 7. 5. 2013; N 77/69 SbNU 311

Porušení principu presumpce nevinny v důsledku desinterpretace důkazů

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky**

Nález

Ústavního soudu - IV. senátu složeného z předsedkyně senátu Michaely Židlické a soudců Vlasty Formánkové a Miloslava Výborného - ze dne 7. května 2013 sp. zn. IV. ÚS 1291/12 ve věci ústavní stížnosti Jana P. (jedná se o pseudonym), právně zastoupeného Mgr. Bc. Milanem Honzejkem, advokátem, se sídlem advokátní kanceláře Česká Lípa, Hrnčířská 2985, proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 10. ledna 2012 č. j. 55 To 350/2011-181, kterým bylo zamítnuto stěžovatelovo odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, jímž byl stěžovatel shledán vinným ze spáchání trestného činu pohlavního zneužívání, za účasti Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci jako účastníka řízení.

I. Usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 10. ledna 2012 č. j. 55 To 350/2011-181 a rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 20. května 2011 č. j. 38 T 85/2009-158 došlo k porušení práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 40 odstavci 2 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 6 odstavcem 2 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Uvedená rozhodnutí se proto zrušují.

Odůvodnění

I.

Včas podanou ústavní stížností splňující i další náležitosti podání dle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen "zákon o Ústavním soudu") se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví citovaného rozhodnutí, neboť má za to, že jím bylo narušeno jeho ústavně zaručené právo na spravedlivý soudní proces, zakotvené v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"), a právo na presumpci nevinny, zakotvené v čl. 40 odstavci 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 25. února 2010 č. j. 38 T 85/2009-129 byl stěžovatel shledán vinným ze spáchání trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 odstavců 1 a 2 trestního zákona a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, podmíněně odloženému na zkušební dobu dvou let. K odvolání stěžovatele Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci usnesením ze dne 23. listopadu 2010 č. j. 55 To 273/2010-150 napadený rozsudek zrušil a věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí. Následným rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 20. května 2011 č. j. 38 T 85/2009-158 byl stěžovatel shledán vinným ze spáchání trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 odstavců 1 a 2 trestního zákona a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, podmíněně odloženému na zkušební dobu dvou let. Odvolání proti tomuto rozsudku Krajský soud v Ústí nad Labem napadeným usnesením zamítl.

Stěžovatel v ústavní stížnosti nejprve popsal okolnosti svého trestního stíhání a uvedl, že ačkoliv se jednání jemu za vinu kladeného nedopustil, byl odsouzen, jak je uvedeno ve výroku nalézacího soudu. Namítal, že soudy dovodily vinu stěžovatele výhradně z výpovědi poškozeného, která byla znalkyní zpochybněna. Stěžovatel má za to, že soudy nesprávně zhodnotily provedené důkazy. Výpověď poškozeného byla nereálná. Znalecký posudek, který výpověď poškozeného hodnotil jako nevěrohodnou, soudy toliko konstatovaly.

Ústavní soud se obrátil na Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočku v Liberci se žádostí o vyjádření se k ústavní stížnosti. Předseda senátu 55 To Ústavnímu soudu sdělil, že námitkami stěžovatele na nesprávné hodnocení důkazů se zabýval v odvolacím řízení a nesprávnosti nezjistil. Odkázal proto na stanovisko, které zaujal v napadeném usnesení. Vzhledem k tomu, že vyjádření nepřineslo nové poznatky ani tvrzení, Ústavní soud je stěžovateli k případné replice nezasílal.

II.

Ústavní soud předesílá, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Není součástí soustavy obecných soudů, není jim soudem nadřízeným a nepřísluší mu do jejich pravomoci zasahovat, pokud postupují v souladu s

principy hlavy páté Listiny. Úkolem Ústavního soudu není zabývat se porušením běžných práv fyzických nebo právnických osob, chráněných "běžnými" zákony, pokud takové porušení neznamená zároveň porušení ústavně zaručeného práva nebo svobody. Postup v soudním řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu a výklad jiných než ústavních předpisů a jejich aplikace při řešení konkrétních předpisů jsou záležitostmi obecných soudů [srovnej usnesení sp. zn. II. ÚS 81/95 ze dne 10. 9. 1996 (U 22/6 SbNU 575)].

Ústavní soud neposuzuje zákonnost vydaných rozhodnutí (pokud jimi není porušeno ústavně zaručené právo), neboť taková činnost přísluší právě obecným soudům, pod jejichž ochranou jsou podle čl. 4 Ústavy České republiky rovněž základní práva a svobody. Z ustálené a obecně dostupné judikatury Ústavního soudu je patrné, za jakých podmínek a okolností je Ústavní soud oprávněn zasáhnout do jurisdikční činnosti obecných soudů, případně jak se jeho pravomoc projevuje ve vztahu k důkaznímu řízení, které proběhlo před těmito soudy.

III.

Ústavní soud poté, co se seznámil s obsahem ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí a spisů Okresního soudu v České Lípě sp. zn. 38 T 84/2009 a 38 T 85/2009, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

Z předložených spisů přitom Ústavní soud zjistil následující:

Stěžovatel žije s matkou poškozeného a s poškozeným ve společné domácnosti a od pěti let poškozeného se spolupodílí na jeho výchově. O prázdninách v létě 2008 společně navštívili rodinu sestry stěžovatele. V průběhu pobytu došlo k pohlavnímu zneužití poškozeného švagrem stěžovatele. Poškozený tuto skutečnost sdělil s několikaměsíčním odstupem matce (družce stěžovatele) a následně i babičce (matce matky). Stěžovatel se poté snažil vyřídit věc v rámci rodiny pohovorem se švagrem. Následující rok o prázdninách opět navštívil stěžovatel a poškozený se svojí matkou rodinu sestry stěžovatele. S ohledem na minulé události a obavy poškozeného spali poškozený společně se stěžovatelem "na společné velké posteli". Při tom mělo v noci dojít k pohlavnímu zneužití poškozeného stěžovatelem. Stěžovatel sice připustil, že v tu noc měl poluci, vyloučil však, že by jakýmkoliv způsobem zneužil či využil vedle spícího poškozeného. Druhého dne poškozený matce sdělil, co se mělo odehrát. Poté, co byl s touto informací konfrontován stěžovatel, sám inicioval předložení věci orgánům činným v trestním řízení, neboť věřil, že díky jejich metodám a vyšetřovacím procesům se mu podaří dosáhnout očistění. Stěžovatel však byl obviněn, obžalován a odsouzen. [Paralelně pak probíhalo i trestní stíhání švagra stěžovatele, o jehož jednání byly, v souvislosti s věcí stěžovatele, orgány činné v trestním řízení obeznámeny. Švagr stěžovatele byl rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 22. února 2010 č. j. 38 T 84/2009-110 shledán vinným ze spáchání trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 odstavce 1 trestního zákona a trestného činu ohrožení výchovy mládeže podle § 217 odstavce 1 písmene a) trestního zákona a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, podmíněně odloženému na zkušební dobu dvou let. V řízení nebyl dále užit žádný opravný prostředek.]

V projednávané věci byl původní rozsudek nalézacího soudu k odvolání stěžovatele zrušen a soudu prvního stupně bylo uloženo provést důkaz spisem ve věci předchozího pohlavního zneužití poškozeného švagrem stěžovatele (sp. zn. 38 T 84/2009) a ve vztahu k tomu i opakovaným výslechem soudní znalkyně, která provedla psychologické vyšetření poškozeného.

Okresní soud po následném doplnění dokazování dospěl ke shodným závěrům jako v předchozím případě. Své přesvědčení o vině pak založil na jednoznačnosti výpovědí, které byly soudem provedeny, především pak výpovědi poškozeného. Ač poškozený před soud sám nepředstoupil, soud jeho výpovědi uvěřil a považoval ji za věrohodnou. Jeho tvrzení považoval za konzistentní po celou dobu přípravného řízení, a to i s odkazem na výpověď, kterou učinil poškozený před soudní znalkyní. Věrohodnost poškozeného pak nezpochybnily ani výpovědi svědků, jimž poškozený lhal (babička poškozeného), ani nedůvěra matky v pravdivost výpovědi poškozeného ani úsudek soudem opakovaně slyšené soudní znalkyně. Ta, na základně vlastního odborného šetření, dospěla k závěru o pravděpodobné jiné realitě skutkového děje. Její závěry však soud zpochybnil odkazem na rozpory v její výpovědi. Soud přitom vycházel ze zprávy z psychologické konzultace a ze svědectví babičky poškozeného o tom, že stěžovatel se měl dotýkat údu poškozeného. Možnost, že by si poškozený byl schopen vše vymyslet a trvat na této fabulaci, posoudil soud jako jednání, které neodpovídá jeho intelektovým schopnostem. Soud o poškozeném přitom získal poznatky pouze zprostředkovaně, neboť státní zástupkyně nedoporučila výslech s ohledem na jeho osobu, tedy jeho zhoršené vyjadřovací schopnosti, snížený intelekt a nízký věk, a z toho dle jejího názoru plynoucího nebezpečí viktimizace poškozeného (č. I. 120).

Jak je ze spisu nalézacího soudu patrné, v řízení soud provedl přímo pouze jeden výslech, a to soudní znalkyně. Ostatní svědectví byla v řízení přečtena podle § 211 trestního řádu. Díky tomu měl Ústavní soud možnost seznámit se s těmito výpověďmi způsobem shodným, jakým se s nimi seznámil i okresní soud. Je tak možno vysledovat deformaci některých pro soud rozhodných informací.

Pro soud byla rozhodná především výpověď poškozeného. Ten byl ve věci stěžovatele vyslechnut pouze v přípravném řízení, a to ve dnech 23. a 24. července 2009. Nezanedbatelná část obou výslechů poškozeného ve věci stěžovatele se přitom vztahuje k popisu jednání švagra stěžovatele, přičemž poškozený ve svých výpovědích plynule přecházel od popisu jednání jednoho obviněného k popisu jednání druhého obviněného (viz č. I. 59-65). Naopak výpověď poškozeného ve věci sp. zn. 38 T 84/2009 č. I 44-47 (jediný výslech poškozeného k věci švagra stěžovatele ze dne 31. srpna 2009) se věnuje výhradně jednání švagra stěžovatele. Je tedy patrné, že jednání švagra stěžovatele zanechalo v poškozeném podstatně hlubší stopu i přes časový odstup.

Jak je přitom patrné z trestního oznámení, které podala matka poškozeného, podle prvotní informace, která se jí dostala, měl být poškozený stěžovatelem fyzicky potrestán ("dostal na holou") a následně análně zneužit (č. I. 51). Poškozený policejnímu orgánu vypověděl, že k análnímu styku došlo až v posteli, následně pak mělo dojít k vzájemným dotykům na pohlavních údech (č. I. 60, 61 a 64). Ani

klinické psychologce ani soudní znalkyni však poškozený o dotycích nic nesdělil (č. I. 66, 124). Přitom soud považoval výpověď poškozeného za konzistentní, právě s ohledem na výpovědi poškozeného před soudní znalkyní.

Soud zjevně před posudkem a výpovědí soudní znalkyně upřednostnil zprávu klinické psychologky (č. I. 66), která provedla psychologickou konzultaci přivedeného poškozeného již v den zahájení trestního stíhání stěžovatele. Zde přitom psychologka nehledě na to, že cituje poškozeného, mu do úst vkládá jinou terminologii; nezmiňuje se však, přes popsanou ochotu poškozeného komunikovat, v žádném případě o stimulaci rukou. Ve zprávě je rovněž uvedena věta, podle které poškozený "bydlí v domě, kde žije také babička, říká jí babi a tráví s ní hodně času, neboť maminka a strýc jsou hodně v práci ...". Jak je však z řady dalších výpovědí patrné, babička poškozeného bydlí jinde, nedaleko bydliště poškozeného, jeho matky a stěžovatele, kterého poškozený oslovuje a označuje jako "tátu".

Naproti tomu soud zpochybňuje závěry soudní znalkyně. Na str. 5 rozsudku (č. I. 160) soud uvedl: "Z výpovědi znalkyně není patrné, zda poškozený před ní nemluvil o dotycích na pohlavních údech nebo zda si tuto skutečnost v rámci svého vyšetření pouze nepoznamenala. Tento rozpor se nepodařilo odstranit ani konkrétním dotazem znalkyni při hlavním líčení (str. 124 protokolu)." Z protokolu o hlavním líčení ze dne 22. února 2010, č. I. 122-125, je přitom patrné, že jedinými body byly výslech znalkyně a závěrečné návrhy účastníků řízení. Na str. 3 (č. I. 124) tohoto protokolu jsou dotazy položené znalkyni, která k dotazu obhájce výslovně uvedla: "Nezletilý přede mnou vůbec nezmínil pasáž o dotycích, vyloženě se věnoval zastrčení ,ovíska' ...". Zjevně tedy znalkyně vypověděla jinak, než jak je v odůvodnění rozsudku uvedeno. Následně nalézací soud zcela nepřijal soudní znalkyní předložené závěry, k nimž dospěla po přímém a odborném vyšetření a samostatném výslechu poškozeného. Neakceptoval tak možnost, že se ve skutečnosti odehrálo něco jiného, než je v popisu skutku, tedy že se mohlo jednat o náhodný dotek, umocněný snovou aktivitou, který mohl poškozený vzhledem ke své globální retardaci nesprávně interpretovat jako znásilnění, přičemž pro svoji sociální a sexuální nezralost neví, co znamenají některé pojmy (viz znalecký posudek č. I. 37-44; výpovědi znalkyně č. I. 122-124 a č. I. 155 verte). Ve vztahu k věci tak soud odmítl jediné přímo soudem slyšené svědectví, a svůj odsuzující rozsudek založil výhradně na předchozích výsleších učiněných policejním orgánem.

Jako podpůrné argumenty pro posouzení, zda byl trestný čin spáchán, tak použil například výpověď babičky poškozeného. Přestože svědkyně byla vyslechnuta pouze jednou, doznal obsah této výpovědi posunu. Její výslech je založen na č. I. 83-87, kde vypověděla, že po sprchování vnuka "... jej šla utírat. Při utírání jsem mu rukou v ručníku zavádila o přirození, kdy on mi řekl: ‚Babi, to mi dělá táta.‘ ..." (viz č. I. 86). V přepisu této výpovědi soud v rozsudku uvedl, že jí poškozený "... při sprchování řekl, když mu zavádila o přirození, že mu to dělá obžalovaný" (viz č. I. 59; str. 3 rozsudku). Na č. I. 160 verte (str. 6 rozsudku) je uvedeno: "Konečně také verzi poškozeného podporuje svědkyně ..., která výslovně uvedla, že před ní poškozený mluvil o tom, že se obžalovaný dotýkal jeho pohlavního údu." Podle Ústavního soudu je přitom nezbytné posoudit význam prvotní informace svědkyně - zda

stěžovatel poškozeného pravidelně utírá, a zprostředkovaně dojde ke kontaktu, příležitostně umývá a dojde ke kontaktu, anebo se stěžovatel vědomě dotýkal pohlavního údu poškozeného ze zcela jiných důvodů.

K deformaci rovněž došlo při prezentaci posudku soudního znalce z oboru sexuologie vypracovaného na stěžovatele. Ten vysvětlil, že: "Pokud by mu bylo obvinění prokázáno, potom by se jednalo o parafilní (pedofilní) homosexuální jednání náhražkového typu za situace, kdy nebyl uspokojován sexuálním životem s partnerkou." (č. l. 30). V rozsudku je pak tento závěr popsán takto: "Pokud obžalovaný jednal tak jak je uvedeno v obžalobě, nejednalo se u něj o pedofilní jednání v rámci parafílie, ale o náhražkové jednání ..." (č. l. 159 verte; str. 4 rozsudku). Vysvětlení možného jednání stěžovatele je zde nepřipustně posunuto do roviny jeho motivace.

IV.

Podle čl. 2 odstavce 2 Listiny, respektive podle čl. 2 odstavce 3 Ústavy, lze státní moc uplatňovat jen v zákonem stanovených případech, mezích a zákonným způsobem. Podle čl. 4 Listiny pak mohou být meze základních práv a svobod upraveny pouze zákonem, přičemž při jejich aplikaci musí být šetřeny jejich podstata a smysl.

Právo na spravedlivý proces neznamená, že je jednotlivci zaručováno přímo a bezprostředně právo na rozhodnutí odpovídající jeho názoru, ale je mu zajišťováno právo na spravedlivé soudní řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy.

Podle čl. 40 odstavce 2 Listiny je každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena; obdobně i podle čl. 6 odstavce 2 Úmluvy se každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

Soudy přitom vycházejí z principu in dubio pro reo. Jedná se o právní zásadu uznávanou civilizovanými národy [srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 438/2000 ze dne 28. 8. 2001 (N 128/23 SbNU 233), též na <http://nalus.usoud.cz>]. "Z principu presumpce neviny ... plyne ... pravidlo in dubio pro reo, dle kterého není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, nutno rozhodnout ve prospěch obviněného" [srovnej nálezy sp. zn. I. ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004 (N 26/32 SbNU 239), též na <http://nalus.usoud.cz>]. Jakkoli vysoký stupeň podezření sám o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok. Principy odpovědnosti za zavinění a presumpce neviny nelze izolovat [srov. nálezy sp. zn. IV. ÚS 36/98 ze dne 13. 5. 1998 (N 54/11 SbNU 43), též na <http://nalus.usoud.cz>]. Tyto principy se promítají i do jednotlivých ustanovení trestního řádu a obecné soudy jsou na úrovni ústavního i podústavního práva zavázány k jejich bezpodmínečnému respektování.

Důkazní situace, při níž v trestním řízení fakticky existuje pouze jediný usvědčující důkaz, je z poznávacího hlediska nesnadná a obsahuje v sobě riziko možných chyb a omylů. V takových případech musí být věnována mimořádná pozornost důkladnému prověření tohoto jediného přímého usvědčujícího důkazu a takový důkaz musí být mimořádně pečlivě hodnocen. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyvinout všemožné úsilí, aby tento jediný usvědčující důkaz byl pokud možno doplněn jinými, byť třeba nepřímými, ale průkaznými důkazy. Taková povinnost pro ně vyplývá ze zásady oficiality a ze zásady vyhledávací (§ 2 odst. 4, 5 a 6 trestního řádu), podle nichž orgány činné v trestním řízení jsou povinny samy provádět další potřebné a dostupné úkony tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a jsou-li možné dva či více výkladů provedených důkazů, nelze učinit zjištění, které nejvíce zatěžuje obviněného, a to právě s ohledem na princip presumpce neviny, který vyžaduje, aby to byl stát, kdo nese konkrétní důkazní břemeno, a tam, kde existují jakékoliv pochybnosti, musejí být vyloženy ve prospěch obviněného [viz nálezy sp. zn. IV. ÚS 260/05 ze dne 17. 5. 2007 (N 86/45 SbNU 259), též na <http://nalus.usoud.cz>].

Podle názoru Ústavního soudu musí obecný soud dodržet vysoký standard i tam, kde jde o hodnocení vypovídací schopnosti a hodnověrnosti důkazu samotného. Jde-li o hodnocení důkazů, procesní předpisy sice ponechávají volnost soudci obecného soudu, avšak nemůže jít o volnost absolutní, nevázanou na zkušenostmi prověřenou pravděpodobnost určitých skutečností. Důkaz musí být odrazem skutečných událostí a situací, což má garantovat, aby byl jednotlivec uznán vinným na podkladě objektivních a skutečnosti odpovídajících zjištění, protože pouze ona jsou způsobilá ospravedlnit krajní opatření spočívající ve zbavení jednotlivce jeho osobní svobody [nálezy sp. zn. IV. ÚS 335/05 ze dne 6. 6. 2006 (N 116/41 SbNU 453), též na <http://nalus.usoud.cz>].

Způsob, jakým Okresní soud v České Lípě pracoval s provedenými důkazy, výše popsaným principům neodpovídal. Obsah prezentovaných důkazů byl soudem posunut a z důkazů byly vyvozeny závěry, které z nich přímo a bez dalšího neplynou. Odvolací soud přitom ocenil zhodnocení důkazů nalézacím soudem jako logické a přesvědčivé. Dle přesvědčení Ústavního soudu však tyto závěry nemají dostatečnou oporu v provedených výpovědích, zejména pak ve výpovědi poškozeného. Jak již bylo výše uvedeno, soudní znalkyně, ale i matka a babička poškozeného připouští jeho nevěrohodnost. Nelze přitom přehlédnout, jaké kroky stěžovatel provedl či inicioval, včetně obrácení se na orgány činné v trestním řízení, přičemž, s ohledem na osobnost jeho i dalších zainteresovaných, je velice pravděpodobné, že jeho motivem bylo skutečně objasnění věci, a tím prokázání jeho nevin.

V projednávané věci tedy čtvrtý senát Ústavního soudu shledal stěžovatelem tvrzená pochybení soudu a porušení principu in dubio pro reo a principu presumpce nevin, zakotveného v čl. 40 odstavci 2 Listiny, jakož i v čl. 6 odstavci 2 Úmluvy, a proto, v souladu s ustanovením § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu, zrušil napadené rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci. Z hlediska procesní efektivity zrušil Ústavní soud rovněž rozsudek Okresního soudu v České Lípě, neboť provedené důkazy není možno bez dalšího interpretovat tak jednoznačně, jak to nalézací soud učinil. Bezpochyby není bez vlivu, že senát rozhodující věc rozhodoval i další, související věc (švagra stěžovatele). Přitom provedené důkazy, zejména závěry znaleckých posudků, i okolnosti u obou případů se podstatně liší a nelze na věc nahlížet pouze jako na "pokračování" trestného jednání vůči témuž poškozenému jen jiným pachatelem.